

Saly Attila

joghallgató (PTE ÁJK), az ÓNSZ alelnöke

Gondolatok egy választási kampányidőszak alapjogi és alapelvi kapcsolatrendszeréről, különös tekintettel a kiegyensúlyozottság követelményére

I. Bevezetés

Egy országgyűlési választás minden demokráciában kiemelt jelentőségű közjogi esemény. Egy választás továbbá azon folyamatok egyike, amikor egy demokratikus jogállam állampolgára a jogot nemcsak elvont társadalmi jelenséggént fogja fel, hanem választójogának gyakorlása folytán tényleges, valódi jelentőséggel bíró, a társadalmat formáló eszközként, amelyet szinte a kezei között tarthat a választást illető döntés pillanatában. Nem véletlen, hogy az alkotmányos demokráciák alapjogi szinten is védik a választójog intézményét alapelvekkel, részletes anyagi jogi és eljárási jogi szabályokkal. Ezek azok a jogszabályok, amelyek egy választási kampányidőszakban felbukkanó politikai megnyilvánulásokat, kampánycselekményeket is szabályozni hivatottak. Előfordulhatnak ugyanis olyan élethelyzetek, amikor egy kompetitív választás termőtalajt biztosít ahhoz, hogy a szabályok által megállapított határokat a jelöltek túllépják vagy súrolják, újonnan például a negatív kampány keretében. A negatív kampány kérdése pedig számos közjog- és politikaelméleti problémát vet fel, amelyek közül írásomban az emberi méltósághoz és a véleménynyilvánításhoz való alapvető jogok kollízióját, illetve ezeknek a választási eljárás alapelveivel való kapcsolatát kívánom vizsgálni. Az írásom célja az említett területek között egy rendszerszemléleten alapuló intézményi összefüggés tisztázása, továbbá a jogértelmezés módszereinek megfelelően az absztrakt megfogalmazású alaptörvényi és törvényi terminusokat – így különösen a demokratikus közvélemény és a kiegyensúlyozottság fogalmát – megfelelően interpretáljam. Meglátásom szerint ezek szükségszerűen vizsgálandó területei a dolgozat témájának. Meggyőződésem továbbá, hogy a 21. századra ezen közjogi és politikai problémák jelentős hányada a médiában történik, így indokoltnak tartom, hogy a média szerepére, szűkebben pedig a vele szemben támasztott egyik modern médiajogi elvre, a kiegyensúlyozottság követelményére is kitérjek.

II. Az alapjogi keretek és a választási eljárás alapelveinek kapcsolatáról

A probléma megfelelően vázolható az alkotmányos és törvényi-alapelvi keretek bemutatásával, vagyis, hogy Magyarország Alaptörvényének (továbbiakban: Alaptörvény) alapjogi katalógusában mely alapvető jogok érintettek, és közöttük milyen összefüggés van egymással, illetve a választási

eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (továbbiakban: Ve.) alapelveivel egy választási kampányidőszak aspektusából vizsgálva.

II.1. A közéleti szereplők emberi méltóságának értelmezéséről

Miután az emberi méltósághoz való jogot a jogtudomány „anyajogként” fogja fel, így mindenekelőtt érdemes elsősorban ezt megemlíteni.¹ Az Alaptörvény az emberi méltóság sérthetetlenségét hirdeti.² Az Alkotmánybíróság számos alkalommal értelmezte már az emberi méltósághoz való jogot és annak tartalmát, és általános érvényű axiómaként mondta ki – ugyan más tárgyú kérdésekben –, hogy „*az emberi méltósághoz való jog [...] olyan oszthatatlan és korlátozhatatlan alapjog, amely számos egyéb alapjognak forrása és feltétele.*”³ Egy másik Alkotmánybírósági Határozat a következőképpen rendelkezik: „*Az emberi méltóság védelméhez való jog ugyanis csak az emberi státusz jogi meghatározójaként korlátozhatatlan, míg mint általános személyiségi jog és a belőle fakadó részjogok korlátozhatók.*”⁴ Ez a gondolat jelenik meg a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelmével kapcsolatban a hatályos Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 2:44. § (1) bekezdésében: *A közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja; azonban az nem járhat a magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.*⁵ Ez azért jelentős, ugyanis a választásokon induló jelöltek közszereplők,⁶ ennél fogva az irányukba intézett negatív megnyilvánulással szemben tágabb tűrési kötelezettségük van kampányidőszak során. A Ptk. indokolása a szabályozás „érdemi” háttérét nem tartalmazza, pusztán azt rögzíti, hogy a szabály a bírói gyakorlat kodifikálásaként került bele a törvénybe.⁷

Álláspontom szerint azonban kettő „érdemi” indoka lehet annak, hogy a közéleti szereplők személyiségi jogainak védelme korlátozottabb. Az egyik, miszerint a háttérben meghúzódó szabályozási logika alapja a Ptk.-ban oly gyakran előforduló, a magánjog és a közjog közötti kapcsolatrendszerből eredő jelenség, vagyis a magánjog közjogiasodásának problematikája. Ennek értelmében az a sajátos jogalkotói helyzet áll elő, amikor egy főszabály szerint magánérdekek érvényesítésére szolgáló anyagi jogi törvény a közérdeket helyezi előtérbe. Jelen esetben ez a közérdek természetesen a lakosság közéleti tájékozottságát, továbbá a demokratikus közvélemény

¹ Sári János – Somody Bernadette: Alapjogok, Alkotmánytan II. Osiris Kiadó, Budapest 2008. 104. o.

² Alaptörvény II. cikk

³ 23/1990. (X. 31.) AB határozat

⁴ 7/2014. (III. 7.) AB határozat

⁵ Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) 2:44. § (1) bekezdés

⁶ Az elmúlt rendszer titkosszolgálati tevékenységének feltárásáról és az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára létrehozásáról szóló 2003. évi III. törvény 1. § (2) bekezdésének 13. pontja szerint közszereplő az a személy, aki közhatalmat gyakorol, gyakorolt vagy közhatalom gyakorlásával járó tisztségre jelölték, illetve aki a politikai közvéleményt feladatszerűen alakítja vagy alakította.

⁷ T/7971. számú törvényjavaslat indokolással – A Polgári Törvénykönyvről

kialakulásának biztosítását jelenti. Ennek pedig egyik leghatékonyabb eszköze a közügyekkel kapcsolatos viták keretében történő bírálat, kontroll. A másik indok véleményem szerint a felelősség és a hatalom általános elméletéből vezethető le: az Alaptörvény alapvetésként rögzíti, hogy – főszabály szerint – a nép a hatalmát választott képviselők útján gyakorolja.⁸ *De facto* tehát ugyan a nép akaratából eredően és ennél fogva annak felhatalmazása alapján, de a képviselő fogja a hatalmat gyakorolni. A hatalom gyakorlása minden esetben megnövekedett mértékű felelősséggel jár, és miután a felelősség egyértelmű logikai kapcsolatban áll a kötelezettségekkel, ezért a képviselőt terhelő kötelezettségek mértéke is megnő. Az is általánosan elfogadott meggyőződés, hogy a jogállamiság csak a fékek és ellensúlyok, illetve a korlátozás és kontroll összefüggéseiben értelmezhető. Ha tehát azt akarjuk, hogy a hatalomgyakorlás jogállami keretek között történjen, akkor többek között biztosítani kell az adott közszereplő bírálhatóságának lehetőségét, ugyanis ez jelentheti az egyik leghatásosabb kontrollt. Ezt összevetve a megnövekedett mértékű kötelezettségekről szóló gondolatmenettel pedig már nyilvánvalóvá válik, hogy a bírálhatósággal kapcsolatos tűrési kötelezettségnek is ki kell tárgulnia, meg kell növekednie, különösen a választási kampányidőszakban.

II.2. A véleménynyilvánítás- és sajtószabadság határaitól

Az előző pont alapján már nyilvánvalóvá vált, hogy a közéleti szereplők bírálhatósága mennyire szoros összefüggésben van a szólásszabadsággal. A szólásszabadság esetében egy kiemelt jelentőségű politikai szabadságjogról, illetve a kommunikációs jogok anyajogáról van szó.⁹ Az Alaptörvény a véleménynyilvánítás- és sajtószabadság kérdését a következőképpen rendezi: *„Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Magyarország elismeri és védi a sajtó szabadságát és sokszínűségét, biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit. A demokratikus közvélemény kialakulásához választási kampányidőszakban szükséges megfelelő tájékoztatás érdekében politikai reklám médiaszolgáltatásban kizárólag ellenérték nélkül, az esélyegyenlőséget biztosító, sarkalatos törvényben meghatározott feltételek mellett közzölhető.”*¹⁰ Ezen rendelkezések nyilvánvalóvá teszik, hogy kampányidőszakban kiemelten fontos szerepe van a szólásszabadság alkotmányos védelmének. Ez azonban nem azt jelenti, hogy korlátozhatatlan. A szólásszabadság egyik különös sajátossága, hogy az Alaptörvény *expressis verbis* megadja a helyét az alapjogi katalógus rendszerében azáltal, hogy a korlátját rendezi: ez nem más, mint az emberi méltóság.¹¹ Számos más korlátja van

⁸ Alaptörvény B) cikk (4) bekezdés

⁹ Sári – Somody: i. m.161. o.

¹⁰ Alaptörvény IX. cikk (1)-(3) bekezdés

¹¹ Alaptörvény IX. cikk (4) bekezdés

még a szólásszabadságnak, jelen írásban azonban csak az emberi méltósághoz fűződő viszonyt kívánom vizsgálni.

Az Alkotmánybíróság gyakorlatában kellően jól lehatárolta a kérdést. A vizsgált kérdésben alaphatározatnak számító 7/2014. (III. 7.) AB határozatban szerepel, hogy „*a közbatalmat gyakorló személyeket és a közszereplő politikusokat is megilleti a személyiségvédelem, ha az értékítélet a személyüket nem a közügyek vitatása körében, nem közéleti tevékenységükkel, hanem magán- vagy családi életükkel kapcsolatban érinti.*”¹² Jól látszik ez alapján, hogy egyrészt a véleménynyilvánítás szabadsága csak az értékítéletekre terjed ki. Másrészt, az talán nyilvánvalóvá válhatott a II.1. pontban kifejtettek alapján, hogy ha az értékítélet a közéleti szereplő tevékenységére irányul, akkor az nem sérti az emberi méltóságot. Harmadrészt az is leszűrhető végül, hogy a szólásszabadság egy másik (az Alkotmánybíróság által értelmezett) alapjogi határa a magán- és családi élet tiszteletben tartásához való jog.

Összességében az Alkotmánybíróság álláspontjával egyet lehet érteni, amikor a 36/1994. (VI. 24.) AB határozatban a kérdést a demokrácia fogalmából vezette le a testület. Álláspontjuk szerint fontos elhatárolni egymástól a közszereplőkkel kapcsolatos értékítéletet és a tényállításokat – annak ellenére, hogy a korábbi és a hatályos alkotmány *expressis verbis* ezt nem teszi meg. Ugyanis a demokrácia eszményisége alapján minden állampolgárnak jogában áll az állami intézmények (és kiterjesztett értelemben a politikai működés) bírálata. Itt tehát az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a véleménynyilvánítás szabadsága korlátozásának nincs helye. Azonban, ha tudatosan valótlan tényeket közölnek a közszereplőről, az már a véleménynyilvánítási szabadság körén kívül esik és becsületsértés révén büntetőjogi értékelés tárgyává is válhat. „*Ezen túlmenően a szabad véleménynyilvánítás olyan alkotmányos alapjog, amely csak felelősséggel gyakorolható*”¹³

Ez a felelős joggyakorlás napjainkra már jelentős többlettartalommal bír. A 21. század ún. információs társadalmában már elképzelhetetlen, hogy a szólásszabadság ne a digitális platformokon realizálódjon. Ennek a jelenségnek – többek között – az egyik megnyilvánulása, hogy a politikai kommunikáció, ezáltal a közéleti szólásszabadság a lineáris és a lekérhető médiaszolgáltatások terepében történik. Amikor pedig a szólásszabadság és a médiajogi szféra együttesen kerülnek alkotmányjogi vizsgálat górcsőbe alá, akkor a kettő metszéspontjában a demokratikus közvélemény kategóriája kaphat kiemelt szerepet.

II.2.1. A demokratikus közvéleményről

¹² 7/2014. (III. 7.) AB határozat

¹³ 36/1994. (VI. 24.) AB határozat

A demokratikus közvélemény mint fogalmi kategória meglehetősen tág, épp ezért interpretációja is komoly kihívásokat hordoz magában. Mindenesetre a szakirodalom, illetve az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján a következőképpen határozható meg: a demokratikus közvélemény egy tagadhatatlan alkotmányos érdek és érték,¹⁴ valamint nélkülözhetetlen forrása a pluralizmuson alapuló társadalomnak.¹⁵ Meggyőződésem, hogy a demokratikus közvélemény mint alkotmányjogi fogalmi kategória értelmezésére a legmegfelelőbb elsősorban a célkutató jogértelmezési módszer. Miután az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése rögzíti, hogy „*Magyarország független, demokratikus jogállam*”,¹⁶ a demokratikus közvélemény nem esetleges, hanem szükségszerű alkotóeleme és eszköze a demokrácia érvényesülésének. Az Alaptörvény említett rendelkezéseiből nyilvánvalóan levezethető, hogy a demokrácia biztosítása nem csak a politikai pártok, illetve az állami szervek, intézmények feladata, hanem a médiáé is. A médiatudomány szerint ugyanis a média kétségtelenül akaratformáló erővel bír. Kitta Gergely ezen jelenséget akként foglalja össze, hogy a „*média [...] az egyéneket orientálja a társadalmi közegben zajló cselekvéseiket illetően.*”¹⁷ Ezzel a megállapítással párosul az Alaptörvény azon szabálya, amely deklarálja, hogy a politikai pártok közreműködnek a népakarat kialakításában,¹⁸ vagyis természetesen a médiát használják fel a közvélemény kialakítására. Felmerülhet a kérdés, hogy mitől lesz a közvélemény demokratikus. A demokrácia alkotmányjog-elméletileg az állampolgárnak nyújtható lehető legnagyobb szabadság eszmeiségén alapul. Ez magában kell, hogy foglalja a véleményalkotás szabadságát is, amely véleményem szerint akkor tekinthető megvalósultnak, ha az individuum az őt érő több és eltérő tény közül a preferenciája, értékrendje alapján ki tudja alakítani a saját álláspontját. Az individuális véleményalkotás pedig természeténél fogva egyénileg eltér. Ennek korlátozása pedig alkotmányos-demokratikus gondolkodás alapjaival menne nyilvánvalóan szembe. Ebből a gondolatmenetből levezetve pedig arra az álláspontra lehet helyezkedni, miszerint a közvélemény demokratikussága a vélemények sokszínűségének történő térengedésben (mint passzív oldal) és kialakításban (mint aktív oldal) nyilvánulhat meg.

A demokratikus közvélemény interpretált fogalma tehát ebben a kontextusban a sokszínű, plurális közösségi véleményhalmaznál fogható meg, és az emberi méltóságon alapul. Az emberi méltóság részét képezi az önrendelkezési jog, és azt gondolom, hogy a véleményalakítás szabadsága ennek a kategóriájába tartozik: ha az individuum azért nem tudja kialakítani saját véleményét, mert a politikai hatalom ennek lehetőségeit nem vagy nem megfelelően biztosítja, akkor csorba esik az

¹⁴ Smuk Péter: A demokratikus közvélemény mint alkotmányos érték a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatában. Jog-Állam-Politika. 2014/4. sz. 33. o.

¹⁵ 3211/2020. (VI. 19.) AB határozat

¹⁶ Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés

¹⁷ Antal Zolt – Gazsó Tibor – Kitta Gergely: Média és társadalom. Szent István Társulat, Budapest 2007. 96. o.

¹⁸ Alaptörvény VIII. cikk (3) bekezdés

emberi méltóság korlátozhatatlan mivoltán. A demokratikus közvéleményhez fűződő érdek sérelme tehát az emberi méltóságot is sértheti. A szólásszabadsággal való összefüggését illetően pedig elmondható, hogy ez az alapjog véleményem szerint a demokratikus közvélemény értékének technikai háttérszabadsága, ezáltal pedig a demokrácia egyik „leghétköznapibb” garanciája.

II.3. A választási eljárás alapelveinek kérdéseiről

Végül fontos beemelni néhány gondolatot a választásokkal kapcsolatos releváns eljárásjogi alapelvekről. A Ve. határozza meg az alapelveket:

„2. § (1) A választási eljárás szabályainak alkalmazása során érvényre kell juttatni a következő alapelveket:

- a) a választás tisztaságának megóvása,
- b) önkéntes részvétel a választási eljárásban,
- c) esélyegyenlőség a jelöltek és a jelölő szervezetek között,
- d) a fogyatékossgal élő választópolgárok joggyakorlásának elősegítése,
- e) jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás,
- f) a választási eljárás nyilvánossága.”¹⁹

Jelen kérdés vizsgálatakor az említett alapelvek közül csak a választás tisztaságának megóvását, illetve a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlást rögzítő alapelvek relevánsak, épp ezért ezekre kívánok a továbbiakban fókuszálni.

Felvetődhet a kérdés, hogy a választás tisztaságának megóvása, valaminta jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás elve mennyire összeegyeztethető a negatív kampánnyal. A negatív kampányra a jogirodalom nem ad egzakt definíciót, pusztán a relevanciával bíró jellegzetességei határozhatók meg. Összesítve az egyes fogalmi jellemzőket, a negatív politikai kampány meghatározható olyan kommunikációs módszerként, amelyet alanyai – tehát a politikai oldalak – abból a célból közvetítenek, hogy a jelölt ellenfél hátrányos tulajdonságait (pl. alkalmatlanságát, felkészületlenségét stb.) bizonygassa oly módon, hogy a közlés sértő, sérelmes és végső soron a társadalomban hátrányos megítélés kiváltására alkalmas. Irányulhat politikai tevékenységre, illetve az ellenfél személyére²⁰ (az ezekre vonatkozó alkotmánybíróági gyakorlatot ld. a II.2. pontban). Mindezekhez fontos hozzátenni azt is, hogy a negatív kampány mint fogalom – a szóhasználat ellenére – a politikai marketingben semleges kifejezésként használatos, ami azt jelenti, hogy értékítéletet nem hordoz magában.²¹ Mindezek alapján hogyan értelmezhető ezen optikában a

¹⁹ A választási eljárásról szóló 2013. évi XXXVI. törvény (továbbiakban: Ve.)

²⁰ Szikora Tamás: A negatív politikai kampány. In: Sajtószabadság és médiajog a 21. század elején 4. (szerk. Koltay András – Török Bernát). Wolters Kluwer, Budapest 2017. 503. o.

²¹ Hargítai Lilla: Érez vagy gondolkodik a magyar választópolgár? Médiakutató. https://www.mediakutato.hu/cikk/2002_02_nyar/01_magyar_polgar/#04 (2026. 05. 06.)

vizsgált két alapelv? *Prima facie* úgy tűnhet, hogy az ellenfél jelöltet érintő negatív politikai kampány a választás tisztaságát, valamint a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlást sérti, hiszen őt rossz színben tünteti fel, emberi méltóságának határait feszegeti és akár egyéb dehumanizáló közléseket is tehet róla, azonban a bírói gyakorlat alapján azt a következtetést kell levonni, hogy ezek az alapelvek a gyakorlatban többnyire a választással kapcsolatos technikai kérdésekre vonatkoznak (pl. plakátok, szavazófülkék száma, szavazólapok lezárása stb.),²² vagyis amelyek a választás befolyásmentességét biztosítják. Ezt a megállapítást alátámasztja a választójogi kommentár is, amikor világosan rögzíti, hogy „*Megsérti a választás tisztaságának alapelvét az, aki úgy gyakorolja jogát, teljesíti kötelezettségét, hogy annak eredményeképpen [...] a választókat megteveszti és ezáltal politikai ellenfelei választási esélyeit csökkenti.*”²³ Fontos leszögezni, hogy a negatív kampány kétségtelenül alkalmas arra, hogy a politikai ellenfelek választási esélyeit csökkentse, a kommentár idézett szabálya alapján azonban a választói befolyásolásra irányuló tevékenység és a választási esélycsökkentés között ok-okozati kapcsolatnak kell fennállnia. Ugyan a negatív kampány sokféle lehet, ezek alapján azt lehet mondani, hogy az csak akkor sérti a Ve. vizsgált alapelvét, amennyiben az valamilyen megtevesztő információt tartalmaz. Éppen emiatt, hiába tűnik esetleg erkölcstelennek a politikai ellenfél egyre gátlástalanabb sértegetése, a negatív kampányt nem lehetne törvénnyel tiltani, mivel az sértené a demokratikus közvéleményhez fűződő alkotmányos érdeket. A negatív kampány önmagában nem alaptörvény-ellenes, sőt a demokratikus közvélemény szükségszerű velejárója, azonban a kiegyensúlyozott tájékoztatás követelménye intézményi korlátot képez a demokratikus diskurzus torzulásával szemben.

III. Médiajogi kitekintés – A kiegyensúlyozottság követelményéhez tartozó kapcsolatrendszeréről

Álláspontom szerint az előbbiekben vizsgált emberi méltóság, szólás- és sajtószabadság, valamint a választási eljárási alapelvek kérdéskörének hármas tengelyén indokolt helyet kap egy speciális médiajogi alapelv, a kiegyensúlyozottság követelménye. Mindenekelőtt a terminológiát illetően megjegyzendő, hogy a korábbi médiajogi törvényhez, a rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvényben (továbbiakban: Rttv.) a kiegyensúlyozottság követelménye részletezetten jelent meg: „*A közérdekklődésre számot tartó hazai és külföldi eseményekről, vitatott kérdésekről a tájékoztatásnak sokoldalúnak, tényszerűnek, időszerűnek, tárgyilagosnak és kiegyensúlyozottnak kell lennie.*”²⁴ Azonban a Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint ezek az elemek nem önálló tényállási elemekként, hanem

²² A Kúria választási és népszavazási eljárásokkal kapcsolatos jogorvoslat tárgyában létrejött joggyakorlat-elemző csoportjának összefoglaló véleménye. Budapest, 2018. január https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/valasztasi_nepszavazasi_joggyak.pdf 129–130. o. (2026. 05. 06.)

²³ Cserny Ákos – Péteri Attila: Választójogi és népszavazási kommentárok. Wolters Kluwer, Budapest 2017. 132. o.

²⁴ A rádiózásról és televíziózásról szóló 1996. évi I. törvény (továbbiakban: Rttv.) 4. § (1) bekezdés

részkövetelményekként értelmezendők, melynek következtében a jogalkotó az Európa Tanáccsal történő egyeztetését követően a rendelkezés elemeit kivette a törvényből.²⁵ Az átalakult, és hatályos normaszöveg értelmében tehát „a tájékoztatási tevékenységet végző lineáris médiaszolgáltatók kötelesek a közérdeklődésre számot tartó helyi, országos, nemzeti és európai, valamint Magyarország polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró eseményekről, vitatott kérdésekről az általuk közvetített tájékoztató, illetve híreket szolgáltató műsorszámokban kiegyensúlyozottan tájékoztatni. E kötelezettség részletes szabályait törvény az arányosság és a demokratikus közvélemény biztosítása követelményeinek megfelelően állapítja meg.”²⁶

Egyértelmű a logikai összefüggés az előző hármas tengellyel: a kiegyensúlyozottság követelménye a választás tisztaságának megóvása, illetve a jóhiszemű és rendeltetésszerű joggyakorlás alapelve érvényesülésének egy gyakorlatban realizálódott hétköznapi garanciája.

A vélemény- és sajtószabadság aspektusát illetően elmondható, hogy a kiegyensúlyozottság követelménye annak egy alkotmányosan igazolható korrekciójaként is felfogható, ugyanis a médiatartalom-szolgáltató minden esetben köteles szem előtt tartani a követelményt. Érdekes ellentét jelenik meg a demokratikus közvélemény kapcsán a rendszertani értelmezés következményeként: a demokratikus közvélemény kialakulásához fűződő alkotmányos érdeket a sajtószabadság központi részeként értelmeztem a II.2.1. pontban. Ebből kifolyólag azt várnánk, hogy a „rész” osztja majd az „egész” sorsát a vizsgált viszonyrendszerben, azonban pont az látható, hogy a kiegyensúlyozottság követelménye nem korrigálja, hanem éppen garantálja a demokratikus közvélemény biztosítottságát.

Az emberi méltósággal pedig álláspontom szerint közvetett, szubszidiárius és háttérjellegű kapcsolatban áll. Ennek alapja, hogy az emberi méltósághoz való alapjog ún. szubszidiárius jellege miatt az bármikor hivatkozható jogvédelem érdekében,²⁷ ami jelentheti azt, hogy megtölthető egy olyan értelmezéssel, hogy az emberi méltóságot közvetetten sérti, ha a médiatartalom-szolgáltató elmulasztja kiegyensúlyozottan tájékoztatni közérdeklődésre számot tartó helyi, országos, nemzeti és európai, valamint Magyarország polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró eseményekről, vitatott kérdésekről.

Nemcsak rendszertanilag, hanem tartalmilag is indokolt a kiegyensúlyozottság követelménye gondolatának beemelése. A választási kampányidőszakban előfordulhat, hogy a kormányzati politikai oldal túlsúlyba kerül egy médiaszolgáltatásban való szereplést illetően. Problémát vethet fel az, hogy az Smtv. rendelkezése alapján a kiegyensúlyozottság követelményének kötelezettje egyedül a lineáris médiaszolgáltató. Az Smtv.-hez fűzött kommentár ennek okairól nem rendelkezik,

²⁵ Koltay András – Lapsánszky András: Médiajogi kommentárok. Wolters Kluwer, Budapest 2014. 68. o.

²⁶ A sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól szóló 2010. évi CIV. törvény (továbbiakban: Smtv.) 13. §

²⁷ Sári – Somody: i. m. 104. o.

holott említés szintjén foglalkozik a kiegyensúlyozottság követelménye kötelezettjeinek kérdésével.²⁸ Felmerülhet a kérdés, hogy a kiegyensúlyozottság követelményét mennyiben üresíti ki az, hogy bizonyos médiaszolgáltató-típusokat a jogalkotó kivesz a követelmény hatálya alól. Be kell látni, hogy „*az információs társadalom szolgáltatásai [...] az uniós polgárok mindennapjainak fontos részévé váltak.*”²⁹ Ez azt eredményezi, hogy a politikai kommunikáció és a kampánytevékenység jelentős része a nem-lineáris médiaszolgáltatások és a közösségi platformok területén is megjelenik, ahol tehát a kiegyensúlyozottság követelményének tekintetében szűrkezőnával találkozunk. A kérdés tisztázásához fontos rögzíteni, hogy ebben a követelményben az állam aktív intézményvédelmi kötelezettsége jelenik meg, tekintettel arra, hogy a közigazgatás szervezetrendszerén, különösen a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságon (továbbiakban: NMHH) keresztül lépéseket tesz annak érdekében, hogy a kiegyensúlyozott tájékoztatás a gyakorlatban is érvényesüljön. Ebben a kontextusban az állam tehát atyáskodó képződményként gondoskodik arról, ami állampolgárainak jó.³⁰ Valamennyi alkotmány célja azonban, hogy az ún. „paternalista államot” korlátok között tartsa és egy egészséges jogállamot neveljen belőle, legtöbbször demokráciával párosítva. Megítélésem szerint a jogalkotó szándéka ezzel tehát az volt, hogy azt a bizonyos arany középutat követve egy olyan szabályozást alakítson ki, ahol a kiegyensúlyozott tájékoztatás biztosítására egy meghatározott felügyeleti mechanizmus működik az NMHH eljárásával. Ugyanakkor az államnak meg kell hagynia azt a szabadságot, hogy a politikai pártok a választási kampányidőszakban érdekeik érvényesítése és a választópolgárok meggyőzése céljából álláspontjaikat a saját digitális platformjukon kifejtse. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a kampánytevékenység ezen formáját ne kellene jogilag szabályozni, pusztán az állam a médiajog ezen területét nem vonja az Smtv-ben megfogalmazott követelmény hatálya alá.

IV. Összegzés

A választási kampányidőszak speciális helyet foglal el a demokratikusan berendezkedett államok életében. A politikai kommunikáció jóval felfokozottabbá válik, és a közéleti tájékozódáshoz fűződő társadalmi érdek érzékenyebb formát ölt, azaz a politikai élet különleges helyzetbe kerül. Írásomban mindezek fényében arra kerestem a választ, hogy az Alaptörvény keretszerű normái, illetve a belőlük levezetett törvényi-alapelvei rendelkezések hogyan szabályozzák ezt a felfokozott politikai helyzetet. Ennek érdekében a jogértelmezés klasszikus módszereinek felhasználásával

²⁸ Koltay – Lapsánszky: i. m. 68. o.

²⁹ 2022/2065 (EU) rendelete a digitális szolgáltatások egységes piacról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet) [HL 2022 L 277] (1) preambulumbekzdése

³⁰ Dr. Herbert Kipper: Paternalista kollektívizmus és liberális individualizmus között: az új magyar Alaptörvényben rögzített emberkép normatív alapjai. Közjogi Szemle 2012/3. sz. 8. o.

igyekeztem intézményi összefüggéseket teremteni az emberi méltóság, a szólásszabadság, és a választási eljárási alapelvek hármasa között. Törekedtem arra, hogy fókuszáljak a szólásszabadság alkotmányos leágazásaként kiemelten fontos demokratikus közvélemény szerepére. Végül, különös hangsúlyt kívántam fektetni a médiajogi kérdésekre azt illetően, hogy a kiegyensúlyozottság követelménye miként érvényesülhet a választási kampányidőszakokban is. E körben fontos megjegyezni, hogy a médiajognak az információs társadalomhoz fűződő kötődése miatt folyamatosan szűrkezónak jelenhetnek meg a szabályozás területén, a jogalkotó felkészültsége és a társadalmi változásoknak az általa történő letapogatása kiemelten fontos annak érdekében, hogy az alkotmányjogi és médiaszabályozási kérdésekben csorba ne essék.

A választási kampányidőszak alkotmányos kereteinek áttekintése tehát azt mutatja, hogy a demokratikus közvélemény megőrzése kiemelten fontos a jogállamiságon alapuló, működőképes és demokratikus állami működéshez. Az alapvető jogok védelme, választási eljárások, valamint a médiát és a választásokról való tudósítás módját övező szabályozások összefüggő hálózata együttesen biztosítják, hogy minden politikai kampány a demokrácia megfelelő követelményei szerint és nyilvánosan kerüljön lefolytatásra, és így a választók szabad, tájékozott és talán a legfontosabb, hogy felelős döntéseket hozzanak.